

Program ravnanja z odpadki in program preprečevanja odpadkov

sprejet na 94. seji Vlade republike Slovenije¹

štev. 35402-1/2016/6, 30. 6. 2016

POVZETEK

V letu 2014 je v Sloveniji nastalo okoli 4,6 milijona ton odpadkov, od tega je v proizvodnih dejavnostih nastalo malo manj kot 2,8 milijona ton (59 odstotkov), v storitvenih dejavnostih skoraj 1,4 milijona ton (29 odstotkov), gospodinjstva pa so povzročila malo več kot pol milijona ton (12 odstotkov) vseh vrst odpadkov. Vseh komunalnih odpadkov je nastalo 19 odstotkov, nekaj manj kot 900.000 ton.

Količina nastalih nevarnih odpadkov je bila v letu 2014 okoli 147.000 ton. Največ nevarnih odpadkov je nastalo v predelovalnih dejavnostih (51 odstotkov), v gospodinjstvih pa jih je nastalo 2 odstotka.

Ločeno je bilo zbranih več kot pol milijona ton komunalnih odpadkov. V zadnjih dvanajstih letih je bil delež ločeno zbranih komunalnih odpadkov od 8,6 odstotka v letu 2002 do 64,7 odstotka v letu 2014, s čimer je Slovenija dosegla velik napredek pri ločenem zbiranju odpadkov.

V letu 2002 je bilo izvoženih skoraj 200.000 ton odpadkov, v letu 2014 pa okoli 680.000 ton, kar pomeni povečanje izvoza v tem obdobju za več kot tri krat. Uvoz odpadkov se je v primerjavi z letom 2002 povečal za več kot pet krat.

V Sloveniji je nastalo največ gradbenih odpadkov in zemeljskih izkopov (24 odstotkov), sledili so komunalni odpadki (19 odstotkov; od teh 25 odstotkov odpadne embalaže), odpadki iz termičnih procesov (17 odstotkov), odpadki iz naprav za obdelavo odpadkov (15 odstotkov), odpadki iz obdelave in predelave lesa, proizvodnje papirja in usnja (7 odstotkov), oblikovanja in površinske obdelave (7 odstotkov) in odpadki iz anorganskih in organskih procesov ter barv (7 odstotkov).

Na odlagališča odpadkov je bilo odloženih okoli 283.000 ton vseh vrst odpadkov, kar je v primerjavi z letom 2002 skoraj tri in pol krat manj. Odloženih je bilo 23 odstotkov nastalih komunalnih odpadkov.

V Sloveniji se je odlaganje odpadkov od leta 2006 zmanjšalo za 75 odstotkov (iz 1.137.087 ton na 282.989 ton v letu 2014) in sicer na »komunalnih« odlagališčih za 66 odstotkov (iz 840.338 ton na 282.989 ton v letu 2014) in na industrijskih za 91 odstotkov (iz 292.749 ton na 26.342 ton v letu 2014).

Prav tako se je občutno zmanjšalo tudi število odlagališč, na katerih so bili v posameznem letu odloženi odpadki - v obdobju 2006 do 2014 za 68 odstotkov (iz 60 na 19) in sicer število »komunalnih« odlagališč za 72 odstotkov (iz 43 na 12) in industrijskih za skoraj 59 odstotkov (iz 17 na 7).

Tako je Slovenija pri ločenem zbiranju odpadkov, zmanjšanju odlaganja odpadkov in zvišanju predelave odpadkov dosegla dober napredek pri ravnanju z odpadki.

---

¹ Povezava na Program na:

[http://www.mop.gov.si/index.php?id=1333&tx_ttnews\[tt_news\]=6951&tx_ttnews\[backPid\]=12029&L=0&no_cache=1](http://www.mop.gov.si/index.php?id=1333&tx_ttnews[tt_news]=6951&tx_ttnews[backPid]=12029&L=0&no_cache=1)

Predelanih je bilo (brez zasipanja in priprave za predelavo ali odstranjevanje) malo več kot 3 milijone ton odpadkov, kar pomeni 75 odstotkov vseh nastalih odpadkov. Odstranjenih je bilo okoli 7 odstotkov odpadkov. V letu 2014 recikliranih 49 odstotkov komunalnih odpadkov.

Program ravnanja z odpadki in Program preprečevanja odpadkov sta združena v tem dokumentu v operativni program, kot instrument Vlade RS za izpolnitev preprečevanja nastajanja odpadkov, zagotavljanje predpisanega ravnanja z odpadki in dosegil ciljev ravnanja z odpadki za obdobje do leta 2020 oziroma 2030.

Glavni namen operativnega programa je, da z izvajanjem tega programa Slovenija sledi strateškim usmeritvam evropskih politik, ki ob poudarjanju preprečevanja nastajanja odpadkov dajejo prednost pripravi odpadkov za ponovno uporabo in njihovem recikliranju pred energetsko predelavo odpadkov, predelavi odpadkov pa prednost pred njihovim odstranjevanjem, če in kjer to predstavlja najboljšo možnost z vidika varstva okolja, ob upoštevanju tehnične izvedljivosti in ekonomske smiselnosti.

S 7. okoljskim akcijskim programom se je EU zavezala, da bo še okrepila prizadevanja za varovanje našega naravnega kapitala, spodbujala nizko-ogljeno rast z učinkovito uporabo virov in inovacije ter varovala zdravje in dobro počutje ljudi, ob tem pa spoštovala naravne omejitve našega planeta. Poseben poudarek med prednostnimi cilji je tudi na spreminjanju odpadkov v vir z večjim preprečevanjem, ponovno uporabo in recikliranjem ter opuščanjem potratnih in škodljivih praks, kot je odlaganje na odlagališčih.

Do leta 2020 je v skladu s sedaj veljavnimi predpisi potrebno zagotoviti pripravo za ponovno uporabo in recikliranje za najmanj 50 odstotkov mase vsaj za odpadni papir, kovine, plastiko in steklo iz komunalnih odpadkov, ter pripravo za ponovno uporabo, recikliranje in materialno predelavo za najmanj 70 odstotkov mase nenevarnih gradbenih odpadkov in odpadkov pri rušenju objektov, brez odpadnih naravnih materialov ter doseči, da se v letu 2020 odloži na vseh odlagališčih v Sloveniji manj kot 35 odstotkov biološko razgradljivih sestavin komunalnih odpadkov glede na odloženo količino biološko razgradljivih sestavin v letu 1995. Trendi izkazujejo, da Slovenija dosega predpisane zahteve ali pa je na dobri poti, da jih doseže do leta 2020.

Evropska komisija je v decembru 2015 sprejela nov ambiciozen sveženj ukrepov, med temi ukrepi je večji del predlogov sprememb s področja odpadkov, z namenom, da bi evropskim podjetjem in potrošnikom pomagala pri prehodu h krožnemu in s tem konkurenčnejšemu gospodarstvu, v katerem se viri uporabljajo bolj trajnostno. Ukrepi naj bi prispevali k »zaprtju zanke« življenjskih ciklov proizvodov in prinesli koristi hkrati za okolje in gospodarstvo.

Sveženj prinaša tudi spremenjene zakonodajne predloge o odpadkih z ambicioznimi cilji: skupni cilj EU do leta 2030 je 65 odstotkov recikliranja komunalnih odpadkov, 75 odstotkov recikliranja odpadne embalaže in zavezujoč cilj zmanjšati količino odpadkov, ki končajo na odlagališčih, na največ 10 odstotkov komunalnih odpadkov.

Za doseg navedenih ciljev bo potrebno sprejeti več ukrepov ter zagotoviti jasno in stabilno zakonodajno okolje, ustrezen zajem podatkov in njihovo analizo, poročanja, prenovu okoljskih dajatev, zagotoviti namenski finančni vir z uveljavitvijo načela »onesnaževalec plača«, na novo opredeliti načelo razširjene odgovornosti proizvajalcev ter prevzeti pobudo o ozaveščanju preprečevanja odpadkov, ponovne uporabe izdelkov in prednosti recikliranja.

Cilje v delu Programa ravnanja z odpadki smo razdelili v splošne in posebne cilje, ki jih s tem programom želimo doseči. Med splošne cilje uvrščamo preprečevanje odpadkov in preprečevanja nezakonitega ravnanja z odpadki, predvsem odmetavanja v okolje. Posebni cilji in ukrepi za doseg te ciljev se nanašajo na komunalne odpadke, industrijske odpadke in odpadke iz drugih dejavnosti ter gradbene odpadke, zemeljske izkope in rudarske odpadke.

Za skupno doseganje ciljev je v programu ravnanja z odpadki opredeljenih 31 ukrepov oz. skupaj 49 pod ukrepov, ki zahtevajo sodelovanje tudi ostalih resorjev, predvsem MGRT, MKGP, MZ in MJU.

Cilji Programa ravnanja z odpadki in Programa preprečevanja odpadkov Republike Slovenije

I. Splošni cilji:

1. Preprečiti ali zmanjšati škodljive vplive nastajanja odpadkov in ravnanja z njimi:
  - preprečevanje odpadkov,
  - preprečevanje nezakonitega odmetavanja odpadkov.
2. Za uresničitev družbe recikliranja z visoko stopnjo učinkovitosti uporabe naravnih virov zagotoviti, da se za ravnanje z odpadki uporablja prednostni vrstni red preprečevanja nastajanja odpadkov in ravnanja z njimi v skladu s hierarhijo ravnanja z odpadki iz predpisa, ki ureja odpadke:
  - usmeriti zbrane odpadke v recikliranje,
  - odpadke, ki jih ni mogoče reciklirati in presegajo predpisane zahteve za odložitev na odlagališču, usmeriti v predelavo v trdno gorivo ali v termično obdelavo, prednostno z izrabo energije,
  - prepovedati sežig neobdelanih mešanih komunalnih odpadkov,
  - zmanjšati odlaganje odpadkov izključno na tiste, ki jih ni mogoče reciklirati ali predelati v trdno gorivo ali termično obdelati.

Hkrati je treba zagotoviti ustrezno vodenje evidenc, poročil, sledenje in analiziranje podatkov o ravnanju z odpadki, pri čemer je potrebna:

- nadgradnja evidenc iz registra varstva okolja in informacijskega sistema o odpadkih (izdana potrdila in dovoljenja, poročanje o nastajanju, predelavi in odstranjevanju odpadkov): spremljanje, kontrola in analiza podatkov ter poročil zavezancev in nosilcev skupnih sistemov.
3. Zagotoviti samostojnost Slovenije pri odstranjevanju odpadkov in predelavi mešanih komunalnih odpadkov ob upoštevanju možnosti sodelovanja z drugimi državami članicami zaradi potreb po specializiranih napravah za odstranjevanje nekaterih vrst odpadkov:
    - uveljavitev načela samozadostnosti in bližine.

II. Posebni cilji:

1. Posebni cilji, ki so povezani s komunalnimi odpadki:
  - zagotoviti za komunalne odpadke izpolnjevanje količinskih ciljev zbiranja, priprave za ponovno uporabo, predelave in odstranjevanja komunalnih odpadkov, določenih z zakonodajo Skupnosti,

- zagotoviti samozadostnost predelave komunalnih odpadkov in predvsem samozadostnost odstranjevanja mešanih komunalnih odpadkov,
  - urediti okoljske dajatve na področju ravnanja s komunalnimi odpadki,
  - sistemska ureditev določanja sestave mešanih komunalnih odpadkov,
  - sistemska ureditev finančnemu jamstvu enakovrednega ukrepa za upravljavce »komunalnih« odlagališč v zapiranju in zaprtih odlagališč,
  - sistemska ureditev izvajanja obveznih državnih in občinskih gospodarskih javnih služb varstva okolja s področja ravnanja z odpadki,
  - uvedba plačila storitev javnih služb po sistemu plačaj kolikor odvržeš,
  - ureditev termične obdelave komunalnih odpadkov, ki niso primerni za recikliranje,
  - uveljavitev standardov za revitalizacijo območja odlagališča (izkop odloženih odpadkov s ciljem pridobivanja novega odlagalnega prostora, pridobivanje sekundarnih surovin, zemljin in predelavo nenevarnih odpadkov v trdno gorivo),
  - ureditev upravnih postopkov za pridobitev okoljevarstvenega dovoljenja za sanacijo okolja na območju odlagališča na podlagi ugotovljenih kršitev s ciljem preprečevanja negativnih vplivov odlagališča na okolje (npr. v primeru preseganja opozorilne spremembe parametrov podzemne vode),
  - zagotoviti večjo učinkovitost in transparentnost izvajanja sistemov razširjene odgovornosti proizvajalcev,
  - na novo opredeliti načelo razširjene odgovornosti proizvajalcev ter obveznosti posameznih akterjev, ki iz tega izhajajo, vključno z obveznostmi nosilcev skupnih sistemov in določitvijo virov ter namenov financiranja sistemov,
  - na novo urediti prihodke in stroške nosilcev skupnih sistemov, vključno z obveznostjo enotnih in javno objavljenih cenikov storitev za vse udeležence posameznega skupnega sistema, poročanje pristojnim organom o tem ter nadzor verodostojnosti njihovega izkazovanja,
  - na novo urediti pogoje za vzpostavitev nosilcev skupnih sistemov, urediti obseg njihovega poslovanja, lastniške povezave s podjetji, ki se ukvarjajo z zbiranjem in obdelavo odpadkov,
  - evidenca proizvajalcev,
  - opredelitev vse OEEO iz gospodinjestev kot odpadek iz skupine odpadkov številke 20 iz seznama odpadkov,
  - ukrepi podpore ozaveščanja in informiranja različnih ciljnih javnosti, prednostno za lahke plastične nosilne vrečke,
  - opredeliti obseg, pogostost in vrste dejavnosti skupnih sistemov za ravnanje z odpadno embalažo za obveščanje in ozaveščanje javnosti, zlasti končnih uporabnikov, o namenu in ciljih zbiranja odpadne embalaže, pravilnem ravnanju z njo, možnostih njenega brezplačnega oddajanja, recikliranja in predelave, o opredelitvi enotnega načina poročanja o izvedenih akcijah in obveznosti poročanja o stroških ravnanja z odpadno embalažo.
2. Posebni cilji, ki so povezani z odpadki iz industrije in drugih dejavnosti:
- zagotoviti za izrabljena vozila, ki so v skladu s predpisi odpadek, izpolnjevanje ciljev zajema izrabljenih vozil skladno z zakonodajo Skupnosti za izrabljena vozila,
  - z urejenim in transparentnim ravnanjem z odpadki, ki vsebujejo azbest, zagotoviti, da se do konca leta 2030 varno odstrani večina odpadkov, ki vsebujejo azbest,
  - nadaljevanje dejavnosti za varno odstranitev odpadkov, ki vsebujejo PCB,

- za uporabo komposta v kmetijstvu zagotoviti enake pogoje, kot so v drugih državah članicah, in s tem zagotoviti večjo stopnjo recikliranja biološko razgradljivih odpadkov,
  - uskladitev predpisanih mejnih vrednosti za kompost, ki je namenjen uporabi v kmetijstvu, z mejnimi vrednostmi, določenimi v zakonodaji drugih držav EU, in sicer: uporabiti je treba mejne vrednosti za kompost za ekološko uporabo v skladu z Uredbo 834/2007/ES o ekološki pridelavi in označevanju ekoloških proizvodov,
  - uskladiti mejnih vrednosti koncentracij cinka in bakra z mejnimi vrednostmi, ki so uporabljene v predpisih drugih držav EU,
  - vzpostaviti dodatna merila za okolju prijazno uporabo digestata kot gnojila na kmetijskih zemljiščih,
  - reševanje problematike nezakonitega odmetavanja odpadkov,
  - identifikacija onesnaženih območij,
  - izdelava metodologije za načrtovanje in izvajanje ukrepov na območjih čezmerne obremenitve,
  - priprava načrtov za izvedbo ukrepov na območjih čezmerno obremenjenega okolja,
  - uvedba ustreznih finančnih ukrepov za izvedbo ukrepov na območjih čezmerno obremenjenega okolja.
3. Posebni cilji, ki so povezani z gradbenimi odpadki in zemeljskim izkopom ter rudarskimi odpadki:
- pri ravnanju z gradbenimi odpadki slediti ciljem krožnega gospodarstva tako, da se bo v letu 2020 najmanj 70 odstotkov njihove količine pripravilo za ponovno uporabo, recikliranje in snovno predelavo, za zemeljske izkope pa zagotovilo višjo stopnjo uporabnosti s predpisanimi merili za preglednejšo razvrščanje zemeljskega izkopa glede na vsebnost onesnaževal in vsebnost onesnaževal v izlužku,
  - ureditev uporabe recikliranih gradbenih odpadkov tako, da so merila za določitev kakovosti recikliranih gradbenih odpadkov odvisna od namena in načina njihove uporabe,
  - urediti ukrepanje pri sanaciji onesnaženih območij in način sanacijskega ukrepanja,
  - izdelati popis naprav, v katerih nastajajo odpadki iz rudarjenja in katerih upravljavci morajo pridobiti dovoljenje za ravnanje z odpadki iz rudarjenja v skladu s pogoji iz Direktive 2006/21/ES o ravnanju z odpadki iz rudarskih in drugih ekstraktivnih dejavnosti,
  - na podlagi popisa naprav, ki povzročajo odpadke iz rudarjenja, mora pristojni upravni organ zagotoviti, da se uskladijo izdana okoljevarstvena dovoljenja za ravnanje z rudarskimi odpadki v skladu z zahtevami Uredbe o ravnanju z odpadki iz rudarskih in drugih dejavnosti izkoriščanja mineralnih surovin,
  - ureditev uporabe recikliranih gradbenih odpadkov tako, da so merila za določitev kakovosti recikliranih gradbenih odpadkov odvisna od namena in načina njihove uporabe,
  - izdelava gradiva za ozaveščanje prebivalstva o nevarnostih za zdravje in okolje, ki nastajajo pri ravnanju z gradbenimi odpadki, ki vsebujejo azbest, in z grelnimi napravami, ki vsebujejo azbest,
  - prijava vseh rekonstrukcij ali odstranitvev objektov in vzdrževalnih del na objektih, instalacijah in napravah, ki vsebujejo azbest,
  - uvedba ustreznega finančnega mehanizma za ravnanje z odpadki, ki vsebujejo azbest,

- podrobnejši pregled postopkov, povezanih s pripravo in uporabo umetno pripravljene zemljine.

Poleg Programa ravnanja z odpadki je del operativnega programa tudi Program preprečevanja odpadkov, ki obravnava preprečevanje odpadkov v podjetjih, gospodinjstvih in javnemu sektorju ter naslednje tokove odpadkov: gradbeni odpadki, odpadne lahke nosilne plastične vrečke, kosovnimi odpadki, odpadna hrana, odpadni tekstil in oblačila.

Ukrepi programa preprečevanja odpadkov izhajajo iz ocen o scenarijih razvoja pomembnejših tokov odpadkov iz programa ravnanja z odpadki in cilji recikliranja.

Program preprečevanja vsebuje naslednjih 8 dolgoročnih ciljev in 34 ukrepov.

I. Preprečevanje gradbenih odpadkov:

- uveljavitev tehnik in tehnologij, s katerimi se podaljša življenjska doba uporabe stavb (energetska izkaznica stavbe, instrumenti pri zelenem javnem naročanju)
- prepreči uporaba nevarnih snovi in lažje ločevanje nevarnih snovi od nenevarnih (selektivna razgradnja, ponovna uporaba gradbenih elementov in materialov)
- ozaveščanje in izobraževanje o selektivni razgradnji in ponovni rabi materialov,
- sprejetje kriterijev za prenehanje statusa odpadka za gradbene agregate.

II. Preprečevanje odpadkov v podjetjih:

- spletno dostopne dokumente o primerih dobrih praks o tehnikah/tehnologijah preprečevanja nastajanja odpadkov,
- zagon programov za identifikacijo in izvajanje potencialov preprečevanja odpadkov v podjetjih,
- dvig indeksa snovne učinkovitosti iz 1,07 (leto 2011) na 1,50 (2020) in vzpostaviti 5 novih verig vrednosti z zaključenimi snovnimi tokovi do leta 2023,
- dodatno izobraževanje odgovornih za odpadke v podjetjih v smeri identifikacije in uporabe potencialov za preprečevanje in ponovno uporabo,
- podpora sistemom ravnanja z okoljem EMAS in ISO 14001 kot sredstvom za preprečevanje nastajanja odpadkov, ponovno uporabo in učinkovitost virov.

III. Preprečevanje odpadkov v gospodinjstvih:

- informiranje in ozaveščanje prebivalcev preko različnih medijev.

IV. Preprečevanje odpadkov v gospodinjstvih-plastične vrečke:

- evidentiranje potrošnje lahkih plastičnih vrečk in njihovo spremljanje,
- uvedba plačila za lahke plastične vrečke,
- program ozaveščanja potrošnikov za zmanjšano uporabo lahkih plastičnih vrečk in izobraževalni programi za otroke.

V. Preprečevanje odpadne hrane:

- vzpostaviti primerljivo metodologijo spremljanja podatkov o odpadni hrani,

- analizirati posamezne številke odpadkov, ki bi lahko zajemale odpadno hrano,
- oceniti delež odpadne hrane med mešanimi komunalnimi odpadki in biološkimi odpadki, izvesti oceno užitnega in neužitnega dela odpadne hrane, pridobiti oziroma oceniti podatek o hišnem kompostiranju,
- spodbujanje zmanjšanje odpadne hrane v gospodinjstvih z objavami v različnih medijih,
- vzpodbuda za spremembo šolskega kurikulumu s ciljem večjega poudarka na izobraževanju o preprečevanja nastajanja odpadne hrane in brošura kot način stalnega gradiva pri pouku v času obravnavane teme,
- podpora organizacijam pri oglaševanju, kampanjam, konferencam ter ostalim projektom, ki bodo imela za cilj ozaveščanje preprečevanja nastajanja odpadne hrane kot tudi cilj prikaza in uveljavljanja dobrih praks s tega področja.

VI. Preprečevanje kosovnih odpadkov:

- analiza snovnega toka kosovnih odpadkov po posameznih frakcijah,
- vzpodbude za ponovno uporabo,
- ozaveščanje o ponovni uporabi z izobraževanjem.

VII. Ponovna uporaba-ukrep za preprečevanje tekstilnih odpadkov in odpadnih oblačil:

- ozaveščanje in promocijo za ponovno rabo oblačil,
- vzpodbude za dialog o okrepljenem sodelovanju med proizvajalci in uvozniki ter zbiralci rabljenih oblačil,
- ozaveščanje o ponovni uporabi z izobraževanjem šolske mladine in odraslih.

VIII. Preprečevanje odpadkov v javnem sektorju (MOP):

- evidentiranje nastalih odpadkov,
- podaljšana raba izdelkov, ki se uporabljajo v službene namene,
- obojestransko tiskanje,
- trajnostno pohištvo,
- zelena javna naročila,
- izobraževanje in ozaveščanje zaposlenih za zmanjšanje nastajanja odpadkov pri delu,
- ozaveščanje in dajanje pobud za uveljavljanje dobrih praks ostalim ministrstvom in javnim službam.

Pomembno je, da s programom dosežemo cilje, ki smo si jih zadali, tako bo ta program lahko pomemben in učinkovit prispevek k varovanju okolja. Načrte in programe je treba na podlagi veljavne zakonodaje redno pregledovati in ocenjevati vsaj vsakih 6 let. Glede na to, da se bližajo cilji, predpisani za leto 2020, bo ocena stanja ciljev, ukrepov ter napovedanih trendov za nadaljnje obdobje ovrednoteno za prihodnje leto na podlagi podatkov ARSO ter njihovih analiz.

Izdelala: Marjanca Zornik